

Presentació del I Informe Anual de l'Observatori de Mercats Exteriors

Sra. Maite Ardèvol, cap de l'Observatori de Mercats Exteriors

Moltes gràcies per la vostra assistència avui aquí. Abans d'entrar a presentar-vos la síntesi de les principals idees que conté aquest informe, voldria, en primer lloc, agrair a tot l'equip de l'observatori: Susana Gordillo, Sergi Afcha, Gemma Llauredó, Pablo Sánchez, la seva tasca en la realització de l'informe. I, especialment a Joan Tugores, coordinador científic de l'informe i que està col·laborant com se us ha comentat abans en la coordinació del Fòrum d'Entitats de Coneixement d'aquí Catalunya amb l'observatori.

La tasca que tinc és una mica difícil, perquè us he d'intentar, en pocs minuts, resumir tot un conjunt d'idees i de tendències que conté l'informe. I espero, doncs, assolir aquest objectiu.

Molt ràpidament. L'informe, el que pretén és donar-nos una perspectiva global i, sobretot, a mig i llarg termini. Hem utilitzat treballs que l'observatori aporta en marxa. De fet, l'observatori ha engegat, des del seu funcionament, vint-i-tres treballs, avui presentem el primer resultat, però hi han altres treballs en marxa. I se'n fa ús en aquest informe anual. I, destacar, doncs, que bàsicament hi ha una important tasca de recerca de les darreres fonts, és a dir, dels darrers informes dels millors centres de prospectiva internacional i les darreres informacions que han aparegut el 2005 i el 2006 sobre cap a on evolucionen els mercats internacionals, quins són els propers escenaris econòmics i empresarials.

L'informe té tres capítols –no m'allargo gaire. Un primer que ens dona una visió panoràmica de quins són els escenaris econòmics empresarials. Un segon capítol que introdueix quins són els *drivers*, les forces, que són la base per a aquestes previsions econòmiques i empresarials. Per tant, parlarem, veureu un apunt sobre tecnologia, sobre consum, sobre demografia, sobre canvis en el treball. I un tercer bloc on concreta noves realitats econòmiques i empresarials. D'aquest tercer bloc m'agradaria destacar un capítol on apareixen noves reflexions sobre el paper del comerç internacional en la competitivitat d'un país i en el seu creixement econòmic.

Agrair... l'informe conté disset col·laboracions de prestigiosos experts, tant locals com catalans i internacionals, sobre diferents temàtiques que són tractades en l'informe i que recolzen amb el seu punt de vista aplicat alguns dels plantejaments que recull l'informe.

Entrant ja en el que és la primera part d'aquest informe, intentar donar-vos una visió panoràmica global de cap a on evolucionen els mercats internacionals. Les previsions apunten que l'economia continuarà creixent, la globalització s'amplia, però s'*asianitza*, és a dir, tindrà una vessant no tant occidental.

Tot i que el món creix, hi ha grans diferències en el ritme de creixement, destaquen, com a motors econòmics: Estats Units, Índia i Xina, que seran responsables del 55 per cent d'aquest creixement en aquest horitzó del 2020.

Major protagonisme dels països emergents en la producció. El pes del món del desenvolupament passa de la meitat. És a dir, en el 2020 ja suposarà el 54,9 per cent del PIB mundial. Xina redueix distància amb Estats Units, en termes absoluts. En termes de PIB per càpita la situació és diferent. És a dir, Xina redueix distància, però amb PIB per càpita continuarà a nivells bastant per sota del que són les economies occidentals.

Per tant, la convergència de Xina, Índia, a rendes altes, és un procés llarg. Això no vol dir que s'estiguin desenvolupant segments de classes mitjanes amb un poder adquisitiu que permeti parlar de nous segments de consum en aquests mercats.

Una dada que remarca aquest fet és que s'estima que al 2020 el PIB per càpita xinès serà quasi igual a la renda mitjana actual de Polònia. Per tant, no estem parlant de països rics encara. I a l'Índia la incògnita és coneguda, però cal reflectir-ho també en aquest informe, tot i que les TICS, i que se n'ha parlat molt de la importància de les TICS en aquest mercat, el creixement dependrà molt més de la modernització de l'agricultura i de la seva indústria.

En la gràfica que teniu aquí veieu com en el 2020, el PIB, a paritat de poder adquisitiu, supera el d'Estats Units. La font és el The Economist Intelligence Unit.

Futur amb més obertura comercial i financera. Per tant, més facilitat per comprar, vendre, invertir i també, evidentment, major competència. Futur –com dèiem– més protagonisme dels països emergents no només en la producció, sinó també en el comerç mundial. De fet, les dades reflecteixen l'evolució de les exportacions i importacions als darrers anys. I constatar, per exemple, l'augment de les exportacions en determinats mercats –est i sud d'Àsia, Xina i Índia especialment– amb increments el darrer any del 34-33-38 per cent, 26-17 per cent.

Futur amb desequilibris exteriors i canvis en les posicions externes. La gràfica superior indica l'evolució de l'estalvi, inversió al compte corrent dels països industrialitzats. Aquí veieu la corba que segueix. I la següent, inferior, mercats emergents i països productors de petroli. És a dir, els països pobres estan finançant els països rics, amb les implicacions geoestratègiques que significa.

Futur amb repercussions en les finances, però, sobretot, en la geopolítica internacional. De fet, països com Estats Units és el primer exponent amb un 65 per cent de la necessitat de finançament. Però remarcar, per exemple, que Espanya està en el segon lloc. I que, en superàvit, països com Xina o els països productors de petroli.

Futur amb augments del preu del petroli i altres matèries primeres bàsiques, bàsicament per la demanda, creixent demanda d'economies emergents Xina i Índia. De fet, Xina s'ha convertit a escala mundial en el major importador de diverses matèries primeres com carbó, metalls, ferro, acer, coure.

Destacar-vos una col·laboració de l'informe, un article sobre l'evolució dels preus de petroli de Mariano Marzo. Jo recullo aquí una mica la seva idea. És a dir, sembla que entrem en una nova era de preus de petroli, en un cicle que se sostindrà alcista, malgrat puguin haver-hi alces i baixes més conjunturals. I la segona idea que recull és que el subministrament de petroli obre nous interrogants, però no tant, perquè no hi siguin en el subsòl, sinó per la capacitat de mobilitzar els recursos per aconseguir rendibilitzar-ho i fer-ho subministrable.

Un increment de demanda de petroli en l'àmbit mundial i, evidentment, Xina, com a gran protagonista d'evolució del seu consum passa en pocs anys d'un 7,6 per cent a l'11 per cent.

Per tant, el tema energètic, noves repercussions geopolítiques. Això pot significar que es puguin enfortir vincles econòmics i polítics entre els estats asiàtics i els principals països productors de petroli: Orient Mitjà i Àfrica. I aquests vincles impliquen nous reptes per a Occident: major dificultat per arbitrar conflictes regionals i més rivalitat a l'hora de trobar fonts de subministraments estables.

I atenció a l'avidesa per matèries primeres que aquestes economies emergents suposen i l'aparició probablement de nous jugadors. Aquest és el cas d'Amèrica Llatina i les seves relacions amb Xina i la menys dependència americana, i les implicacions que això pugui tenir.

Més acords regionals de múltiples tipus. De fet, (...) apunten un multilateralisme en retirada. De fet, són tres-cents acords de Regional Trade Agreements, el que suposa, doncs, per a l'empresa una complexitat enorme pel que fa a les regles d'accés i els mercats i competència, i això s'accentua. De fet, experts parlen de dos possibles escenaris. És a dir, un que aquesta proliferació d'acords regionals construeixin les normes de joc per avançar en un multilateralisme, tot i que està en certs dubtes. O l'altra alternativa, és a dir, que el multilateralisme vagi en davallada i que entrem en una nova etapa d'acords regionals, no tan sols regionals, sinó a nivell bilateral.

Futur amb major globalització productiva. De fet, el comerç intrafirma és ja una tercera part dels fluxos comercials internacionals. De fet, una estimació recent per a Estats Units situa que el comerç intrafirma està prop del 50 per cent. És a dir, les empreses tenen més facilitats que mai per organitzar la producció a una escala global o compartir la producció globalment.

Futur amb majors moviments de capital de serveis i de persones. Un volum creixent d'inversió que és el dels principals mecanismes d'articulació de l'economia global. En període recent, l'evolució de la inversió ha estat molt per sobre del que ha estat el creixement del PIB mundial i les exportacions, entorn al 17 per cent, enfront al 2,5 del PIB i enfront a 5,6 de les exportacions. De fet, el 2005 hi ha un increment molt notable de la inversió directa a l'exterior, prop d'un 30 per cent. I els països desenvolupats van rebre el 70 per cent d'aquesta inversió. És a dir, continuen centrant els processos d'inversió les economies desenvolupades, les economies occidentals.

Futur amb creixement provisió de serveis, per part d'empreses i de professionals de l'estranger. Per tant, els fluxos migratoris tenen rellevància econòmica i importància sociopolítica. Una dada, però que les remeses..., de fet aquí teniu la distribució per àrees geogràfiques de l'evolució de les remeses 1995-2004. Només destacar que les remeses estan per sobre de l'ajut internacional clàssic i que estan jugant un paper que s'apropa a la inversió directa a l'exterior que fan les empreses.

Futur –i aquesta potser és una tendència molt clara– pes creixent del comerç en els serveis. El comerç en serveis és entorn a una quarta part dels intercanvis de les mercaderies. Cada cop més s'incorporen al comerç serveis de molt variada tipologia –consultoria, serveis d'empreses, serveis professionals, serveis relacionats amb TIC. De fet, en aquesta gràfica veieu l'evolució del comerç en serveis d'algunes regions i alguns països. De fet, hi ha casos que tots coneixeu, que és el cas d'Índia o Irlanda, però sorprenen altres economies on han tingut una evolució molt important en aquest sentit.

Acabant aquesta primera part, he de donar-vos una visió panoràmica de quines són les principals tendències en l'evolució econòmica del comerç i la inversió en el món, resumir-vos molt ràpidament els trets que hem comentat.

Asianització, però el món continua sent unipolar. És a dir, Estats Units continua mantenint el lideratge, Europa perd influència econòmica, Amèrica Llatina manté les mateixes distàncies econòmiques i l'Àfrica subsahariana, malgrat importants creixements, es queda enrere.

Una primera conclusió de l'observatori, fent al·lusió al *best seller* internacional de l'any passat *The world is flat*, és que el món no és tan pla ni serà tan pla els propers quinze anys. De fet, aquí és una estadística del Banc Mundial, però segurament a les empreses que viu dia a dia un procés d'internacionalització no us calen estudis per saber que hi ha moltes dificultats en un procés d'internacionalització, des de temes com es destaquen aquí: incertesa política, inestabilitat, magnitud econòmica, fiscalitat, tema de protecció de seguretat jurídica en els mercats on s'opera.

El que voldríem ara és dibuixar-vos, sota d'aquests escenaris econòmics, les bases, és a dir, els *drivers*, les forces que han generat aquests escenaris econòmics. I que, de fet, són els que generen nous reptes i oportunitats empresarials.

I un apunt ràpidament: mobilitat, urbanització i connectivitat creixent. La mobilitat, evidentment, ha permès la divisió de treball, el creixement urbà, el comerç més ràpid, amb menys cost, un ràpid transport de treballadors. El transport també mou malalties i amenaces per a la salut pública, pot fomentar la inquietud social, demanda d'energia i d'infraestructures. Una dada a destacar: la propera dècada, més del 50 per cent de la gent viurà en grans àrees urbanes. Fabianne, a la taula rodona, feia al·lusió explícitament a aquesta dada.

Un 60 per cent de les ciutats que més ràpidament creixen –i aquesta és una altra dada important– estan en països de renda baixa, amb les implicacions econòmiques i socials que això comporta. I dues terceres parts de la població mundial viuen connectades a l'economia global. De fet, al 2005 s'arribava a la xifra aquesta dels tecnòlegs de mil milions d'usuaris d'accés a Internet. Però, de fet, el panorama..., a la gràfica d'aquí al costat teniu el canvi de... al 2020 l'evolució de les ciutats, i canvia una mica el panorama que tenim actualment.

Mobilitat, urbanització i connectivitat creixent, asianització, globalització cultural i nous mercats. Només per a la vostra reflexió.

Un apunt sobre l'evolució demogràfica. És a dir, canvis en la distribució de la població mundial. Àsia i Àfrica són els centres de gravetat demogràfica. Ja ho són avui i ho continuaran sent. Europa perd pes, de l'11 al 7 per cent en aquest horitzó al 2020. La població dels països més desenvolupats augmenta 0,5 milions anualment, però els països en desenvolupament afegeixen 57 milions de persones l'any.

Envel·liment sense precedents, global, però s'accentuen les economies occidentals, fluxos migratoris mitigaran, però no es resolen. Les conseqüències de l'envel·liment, per a molts economistes, és la reducció en l'increment del PIB per càpita i una menor capacitat d'estalvi i inversió.

La població més gran de 60 anys es triplica fins a arribar a 1.900 milions de persones. Evidentment, això té conseqüències en consum i en els mercats de treball i en els mercats internacionals.

Envel·liment de la població. Noves oportunitats de negoci. De fet, al Japó, si voleu anecdòticament, però reflecteix una mica el que volem transmetre. L'envel·liment ha impulsat, nous guanys de productivitat, gràcies a onades d'innovacions, integració automàtica de processos industrials, i la conseqüència: reduir dràsticament la necessitat de treball humà. Per tant, nous treballadors. A la taxa d'ocupació a Europa, per als treballadors de 55 i 64 anys ha augmentat amb força ràpidament els darrers, des de menys de 36 per cent a mitjans de 1990. És a dir, un fort augment.

I destacar-vos, en aquest sentit, contràriament a l'opinió que he citat abans, que l'envel·liment té conseqüències negatives per a molts economistes. Un article que surt a l'informe, de Max Halvarsson, en què ell té l'opinió contrària. És a dir, les empreses més competitives de demà, seran aquelles que s'atreveixin a mantenir en plantilla els treballadors de cabells grisos. I el millor avantatge –i cito textualment Max Halvarsson– "El millor avantatge respecte als productors de baix cost estranger són aquests treballadors, i més en una societat que diem societat del coneixement o del capital intel·lectual."

Sobre demografia, destacar-vos un fenomen *Womanomics*, que, de fet, surt en els darrers informes de fons com l'Economist Intelligence Unit, Goldman and Sachs, el Fons Monetari Internacional –ho cita la Comissió Europea, no penseu que és de cap organització feminista– augmentar la taxa de participació femenina en el mercat de treball, pot contribuir a resoldre el problema de

l'envelliment de la població. De fet, la força de treball femenina avança a tot el món, als anys 90 d'un 67 per cent, i s'estima al 2010 que arribi a un 70 per cent. De fet, constatar que la d'Estats Units és d'un 75 per cent, un país que, de vegades, en determinats aspectes se'ns posa com a model. La Comissió Europea ha assenyalat que un tercer de la diferència entre el PIB entre Europa quinze i els Estats Units es pot atribuir a la baixa participació en el mercat de treball. I una causa important són les diferències entre la baixa taxa de participació de la dona.

Un tòpic, una altra taxa de participació de la dona en el mercat de treball redueix la taxa de fertilitat. No és així sempre. Els casos d'Estats Units, França i Suècia. I en altres països com Espanya, Itàlia i Japó, evidentment, ambdues taxes resulten baixes.

No podíem deixar de parlar dels joves. Hem parlat d'envelliment, la incorporació de la dona al treball, i una de les tendències clares, els impactes que tindrà la migració internacional, sobretot en el moviment d'idees i d'informació en l'ús de mitjans de comunicació globals i TIC.

Als països en desenvolupament avui hi ha 1.300 milions de joves. Un 87 per cent de la població jove mundial es concentra en països en desenvolupament. El 2015 es preveu que 660 milions de joves estaran buscant feina. És una xifra d'una magnitud que mai no s'havia produït fins ara. I, per tant, les oportunitats de treball hauran de créixer de forma substancial tant a Àfrica subsahariana com a Àsia meridional per retenir aquests joves sense esperança i sense feina.

Consum, és l'altra vessant. Consum cada cop més homogeni. I una dada –si voleu anecdòtica, però que reflecteix una mica poder-vos transmetre aquesta idea–, les importacions de béns culturals als països amb desenvolupament s'han multiplicat per deu en vint anys. I és una tendència creixent.

Augment dels moviments migratoris en els propers anys. Els salaris en els països desenvolupats són cinc vegades més elevats que en els països en desenvolupament per feines semblants. Durant 2005-2050 es preveu que el nombre d'immigracions que per regions més desenvolupades sigui d'una mitjana de 2,2 milions de persones l'any. Països receptors: Estats Units, Alemanya, Canadà, Regne Unit, Itàlia, Austràlia. Principals països emissors: la Xina, Mèxic, Índia, Filipines, Indonèsia i Ucraïna. Segons previsions de Nacions Unides.

Conseqüències en el consum. El consum creix i canvia. Quasi mil milions de nous consumidors en la propera dècada. L'augment de la despesa en consum a les economies emergents passa de 4 a 9 bilions de dòlars. Nou bilions de dòlars és la capacitat de despesa que actualment té Europa. Per tant, països en desenvolupament, mercats dominats pels joves i major longevitat en els països industrialitzats, nous segments de consum.

Avui ja hi ha 12 milions de llars xineses amb ingressos superiors a 7.500 dòlars. I al 2020 hi haurà, com a mínim, 80 milions de llars en aquesta situació.

Alguns especialistes posen el llindar, la xifra d'ignició del consum en 7.500, d'altres la xifren en 9.000, però, bé, és per donar-vos una dada aproximada.

Un nou paradigma tecnològic, de fet, grans canvis en comportaments i, bàsicament, per la convergència i les potencialitats d'aquesta convergència de la nano, bio i la infotecnologia, accés en temps real a la informació, localització de persones, vehicles o productes i tecnologies com el GPS, l'LBS o el Refit ens permeten etiquetar i fer seguiment de qualsevol cosa en qualsevol moment i en qualsevol lloc.

La productivitat es centra cada vegada més en el treball intel·lectual i en els serveis, i, evidentment, les TIC capaciten per utilitzar el món com a base d'operacions.

Un apunt sobre les tendències sobre el treball. El treball creixerà suaument, lentament els propers quinze anys. Es concentra a Àsia, de fet, en aquesta taula, un 67 per cent dels nous llocs de treball. Una pressió a la baixa dels salaris, però una gran variació interregional, un creixement molt més ràpid en sous en dòlars americans en els mercats emergents, especialment Àsia i Europa occidental. El salari, per exemple, mitjà a la Xina es multiplica per un factor de 4,5 entre l'any 2005 i el 2020. A l'Índia, en aquest mateix període, s'espera que es triplicuin. A Amèrica Llatina, per contra, la tendència és oposada, el salari mitjà pot situar-se el 2020 prop del 30 per cent per sota del salari mitjà xinès.

Per tant, desplaçaments dels treballs intensius en mà d'obra dels països desenvolupats a economies emergents. I recollint una idea del Copenhagen Institute for Future Studies, no és només els treballs intensius en mà d'obra que es desplacen a les economies emergents, són també els treballs de coneixement rutinaris. Per tant, els treballadors qualificats necessiten desenvolupar noves habilitats. El proper canvi a Occident és la transformació del sector serveis, per a les activitats creatives relacionades amb la innovació. I citem el Copenhagen Institute for Future Studies en les seves darreres anàlisis.

De fet, remarcar aquesta idea. Per tant, el treball cada cop més relacionat amb les idees i amb el desenvolupament de productes o els productes culturals, la innovació. I una xifra per completar aquesta idea: a la Índia el creixement dels serveis a les TIC ocuparan 9 milions de persones en els propers cinc anys, el triple dels nivells actuals. Per insistir una altra vegada que la migració de treball no és només en mà d'obra, sinó...

Un apunt. En sociologia, de fet, està extret del darrer treball que presentava el 2005 el Copenhagen Institute for Future Studies, mercats desenvolupats cap a una nova lògica social. És a dir, de fet Johann Peter Paludan a la taula rodona prèvia ho ha mencionat. Simplement, repeteixo una mica les idees que ells exposava. És a dir, convivim amb tres lògiques diferents i tendim cap a una nova lògica social que el Copenhagen Institute for Future Studies ha anomenat *The creative man*. De fet, a la societat de la lògica industrial que satisfà bàsicament necessitats existencials, hem evolucionat cap a la *dream*

society, que satisfà... és la nostra societat de consum, satisfà emocions, experiències, les necessitats de relació.

A banda de la competència internacional, unes necessitats que no estan satisfetes són les necessitats de creixement personal. I se li donen resposta amb aquesta nova lògica *The creative man*, basada en la innovació. De fet, s'assenyala que és a les interseccions de les tres lògiques on es poden presentar majors oportunitats empresarials. És a dir, en els dos sentits. Un treball que només ofereixi un bon salari i un bon estatus, necessitats de relació, no és suficient per retenir els nous treballadors de demà. Un producte –ho deien a la taula rodona– que no expliqui, que només satisfaci una funcionalitat concreta, però que no expliqui cap història captivadora o que no permeti al consumidor participar en la creació d'aquell producte: el *prosumer* que se citava abans, té menys probabilitats d'èxit.

Per tant, implicacions en els treballs, implicacions en els mercats. Alguns exemples: l'ipod algun anunci que ofereix la *dream society*; l'anunci d'un Volvo; un viatge interespacial; Nike, que permet fabricar-te les teves sabatilles a mida.

Fer palès que a l'informe s'assenyalen les restriccions al tema d'energies i recursos naturals. Evidentment, el petroli com a gran protagonista. Però sense oblidar, per exemple, salut, agricultura i, sobretot, l'aigua. I, de fet, la imatge ho il·lustra clarament.

De fet, fins aquí era una mica el que jo us volia comentar sobre l'informe. Hi hem extret les idees més rellevants i confio que us sigui d'interès i que realment serveixi com a base per a possibles decisions en els vostres processos d'internacionalització.

Moltes gràcies.

(*Aplaudiments.*)